והאי דלא קתני גבי קב אי נכנס בו לעזרה אם לאו כדקתני גבי סמיכות יש לומר מילתא דפשיטא היא שאין נכנסין בו לעזרה כיון דלא צריך ליה כולי האי אי נמי כיון דגבוה מן הקרקע ואינו מלוכלך מילתא דפשיטא היא דנכנסים בו ולפרש״י יש לאיה להתיר למי שנכוותו גידי שוקין לילך במקלות בשבת דהיינו סמוכות שלו דכולי עלמא יולאין בהן בשבת ואפי׳ לפי׳ הרב פור״ת יש לאיה להתיר דמפרש סמוכות שלו שבתי רגליו על הסמוכות ואי אפשר לו לילך בלא מקלות ואפי׳ הכי לא אסר להו ועוד יש לאיה מסיפא דקתני כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יולאין בהן בשבת ופירש״י מי שנכוותו גידי שוקין או גידי ירכותיו נותן עגבותיו בקב ויושב בו וקושר הקב בגופו ויש לו שני ספסלים קטנים בשתי ידיו ונשען עליהם ונדחף בהן והספסלים לא הוצרך התנא להזכיר שהרי אינו יכול לילך בכסא בלא ספסלים ויולאין בכל אלו בשבת והא דקתני אין יולאין בהן בשבת היינו בסמוכות שלו דהיינו סמוכות של עור או של עץ שעושה לרגליו התלויין באויר ואינן נוגעין לארץ ופעמים נסמך עליהם בקרקע גבוה ולכך אין יולאין בהן בשבת לפי שאין צריך לו אי נמי זימנין דמשתלפי לפי שאין נוגעין בארץ ואתי לאיתויינהו אלמא דספסלים שבידיו מותר לצאת בהן והוא הדין למקלות וגם ר״ת התיר לאחד שכוותו גידי שוקין לצאת במקלות לרשות הרבים:

כותבת הגסה בגרעינתה **או שלא** בגרעינתה. פירש״י אינו מיושב דמאי קא מיבעיא ליה אי שלא בגרעינתה קאמר והאמר כגרעינתה דהוי פירוש חלב או עשה מאמר ואם כן כותבת הגסה דרישא היינו בלא גרעינתה מ״מ מאי מספקא ליה תפשוט דעל כרחך וכגרעינתה קתני דבתרוייהו משערינן דאי אי כגרעינתה מכדי לא שוו להדדי דאי אפשר לגמלס שיהו שוין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת (ב) ואם כן לימא השיעור הפחות חייב וכ״ש אי אכל שיעורא רבה ונראה לי לפרש דמיבעיא ליה כותבת הגסה דקתני היא וגרעינתה דהיינו כותבת כבייתה עם הגרעין וכגרעינתה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחר בלא כותבת תרי גרעינין וכותבת או דילמא כותבת הגסה דקתני בלא גרעין משמע וכגרעינתה היינו גרעין שבאותו כותבת ותו לא ובערוך פירש בערך כותבת בשם רב נסים גאון זצ״ל גרס בגמרא דבני מערבא א״ר יוסי זאת אומרת שהוא צריך למעך את חללה פי׳ אאם לא כן ליתני כמוה וכגרעינתה וכחללה והכין בירירא דמילתא כי הכותבת הגסה אינה דבוקה בגרעינתה אלא יש בין גרעינתה לגופה חלב ולהכי איצטריך למיתנא ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה לאומרא דלא תטעי ותסבר כמוה שלימה דנפיש שיעוריה אלא מכי אכיל כמוה וכגרעינתה בלחוד בלא חללה מיחייב והיינו דאמר ר׳ יוסי זאת אומרת צריך למעך חללה כדי שידבק גופה של כותבת בגרעינתה ולא ישאר בה חלל ובתר הכין משערין בה אכילה של יום הכפורים משום הכין איצטריך כמוה וכגרעינתה למעוטי חללה עכ״ל והיינו דקא מיבעיא ליה הכא בגרעינתה דהיינו לאחר שנתמעך חללה או שלא בגרעינתה פי׳ כבייתה ממש קודם שנתמעך חללה: **נטלו במפה.** בפרק היסן (סוכה דף כו:) פרש״י משום נקיות ובחגם כו׳) בפרק מי שמתו (ברכות דף יט:) ובפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לו.) והיה אוכל על טהרת תרומה וידיים שניות ופוסלין את התרומה אפילו פחות מכביצה מקבל טומאה: **ולא** בירך אחריו. סבר ליה כרבי יהודה דלקמן בשמעתא דדרים ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה וגרסה לר״י דהלכה כרבי מאיר דאמר בכזית מדאמר פרק כילד מברכין (ברכות דף לח:) אמר ר׳ חייא בר אבא מני רשאתיתי את ר׳ יוחנן שאכל כזית ובירך עליו תחלה וסוף ועוד אומר בפרק אלשה שאכלו (שם דף מח.) לעולם אינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובירושלמי משמע (ב) דבבייתה לא בעינן כזית דאפילו פרידה אחת של ענב או של רימון טעונה ברכה לפניה ולאחריה דגרסינן בירושלמי בר״פ כילד מברכין ר׳ (ג) חייא נסב זיתא ובירך עליה לפניו ולאחריו ורבי חייא בר׳ אבא מסתכל ביה אמר ליה בבלאה מה את מסתכל בי ליתי לך כל שהוא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו אית ליה למה צריכא ליה מפני שגרעינתו ממעטתו מה עביד ליה ר׳ יוחנן משום ברייה מילתא דר׳ יוחנן אמרה כן אפי׳ פרידה אחת של רימון שהיא טעונה ברכה לפניה ולאחריה ובגמרא דידן איכא כי האי עובדא פרק כילד מברכין (שם דף לח:) דאמר רבי חייא אני רשאתיתי רבי יוחנן שאכל זית מליא ובירך עליו תחלה וסוף אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא היכי בירך רבי יוחנן אזית מליא כיון דשקלתא לגרעינתה בגר ליה שיעוריה אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית בינוני בעינן והוא זית דאתא לקמיה דר׳ יוחנן זית גדול הוה דאע״ג דשקליה לגרעינתה פש ליה שיעוריה והשתא אי עובדא דגמרא דידן היינו ההוא עובדא דירושלמי אם כן פליג הירושלמי אגמרא דידן (ג) [אבל שמא שני מעשים היו וההיא דירושלמי היה זית שלם ואכלו עם הגרעין דהוי בריה אבל ההוא דתלמוד שלנו] לא הוה בריה דלא הוה ביה גרעין ול״ל סתם זית מליא בלא גרעין הוא ולא הוה בריה ולכך הוצרך לתרץ דגדול הוה וזית דירושלמי זית קטן מזית בינוני הוה והרוצה להוציא עצמו מספיקא צריך שיאכל כזית אפילו מדבר שהוא בריה ודווקא לענין ברכה של אחריו אבל לפניו מברך אפילו בפחות מכזית בכל דבר דלפניו לא בעינן שיעורא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה כדמשמע מהאי עובדא דרבי זירא דלא בירך אחריו הא לפניו בירך ואמר בירושלמי ר״פ כילד מברכין כל שאומר אחריו שלא ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ התיבון הרי פחות מכזית דאין אומר אחריו ג׳ ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא כו׳ אמר רבי אחא בר יעקב לשאר מיני נגרכא פירוש לא אתא לחלק בין אתא לחלק בין פת לשאר מיני מאכל של ה׳ המיני כגון מעשה קדירה שאין אומר אחריו ג׳ ברכות וכן כותבא דאלרעא ופת הבאה בכיסנין כי לא קבע סעודתיה עליה ופת אורז שאין מברכין עליהן המוציא כיון דאין מברכין אחריהן ג׳ ברכות ואע״ג דברים כילד מברכין (שם דף לה.) נפקא לן ברכה לכתחילה בק״ו מבסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן מכל מקום לא שייך למימר דיו ובמשהו מברך עליו תחלה אע״ג דלא מברך עליו בסוף דהא קל וחומר ליתיה אלא גלוי מילתא בעלמא דברכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן פרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי מברך על המזון לאחריו ואין מברך לפניו וכן בפרק היה קורא (שם דף טז.) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית אוכלין פתן ואין מברכין לפניהם אבל מברכין לאחריהן שתי ברכות ולענין שתיה (ג) נראה שמברכין אכזית יין לאחריו על הגפן ועל פרי הגפן אע״ג דגבי יום הכפורים משערי׳ כמלא לוגמיו לא ילפינן להו מהדדי תדע דלענין אכילה ביום הכפורים משערין בכותבת ולענין ברכה בכזית כרבי מאיר כדמפרש ואיכא למאן דאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קז.) דלענין קידוש לא בעי מלא לוגמיו הכי נמי לענין ברכה לכולי עלמא לא גמרינן מיום הכפורים ומיהו קצת היה נראה לדקדק דמודה רבי מאיר לענין שתיה דבעי כביצה דלקמן דריש רבי מאיר ואכלת ושבעת זו שתיה ור׳ יהודה דריש אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה אלמא דלשון שביעה הוי כביצה ואם כן ר׳ מאיר דדרש ושבעת לשתיה בעי כביצה ושמא יש לחלק בין שביעה לאכילה לשביעה דשתיה דשביעה דשתיה הוי פחות מכביצה דכל הני שיעורי הוו מדרבנן כדמוכח פרק מי שמתו (ברכות דף כ:) דקאמר הכא במאי עסקינן דאכל שיעורא דרבנן פי׳ כזית או כביצה דמדאוריתא בעינן שביעה גמורה והא דאמרינן בפרק אלשה שאכלו (שם דף מח.) שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעביד דלהוציא אחרים עד שיאכל

בגרעינתה או שלא בגרעינתה. והא דקתני מתניתין וכגרעינתה מיבעיא ליה היכי קאמר כמוהו וכגרעינתה יחד או דלמא הכי קאמר כמוה (ג) כגרעינתה: **אושלא קרי לה.** הלכך יציאה בקליפתה הוא דמקרי׳ שעורה: **קיש להו לרבנן וכו׳.** ואע״ג דכל שיעור אכילת איסור בכזית היא הני מילי היכא דכתיב׳ אכילה אבל הכא אשר לא תעונה כתיב (ד) וכל כמה דלא מיתבא דעתיה ענוי הוא: **נטלו במפה ואכלו וכו׳.** אלשה קולין נהג בו אחת שלא נטל ידיו אלא במפה כרך ידיו משוס אגיות הדעת וחוץ לסוכה אכלו ולא בירך אחריו: הא

ככותבת שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה בעי רב (ג) אשי עצם כשעורה בקליפתה או בלא קליפתה בלחה או ביבשה רב אשי לא מבעיא ליה הא דרב פפא גסה איתמר כל כמה דגסה (ד) רב פפא לא מבעיא ליה הא דרב אשי לחה שבולת מיקרי שלא בקליפתה (ג) אושלא מיקרי אמר (ג) (רבא) אמר רב יהודה כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה (ד) וקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיתיבי (ד) מעשה והביאו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה (ד) ותני עלה לא מפני שהלכה כך אלא שרצו להחמיר על עצמן (ד) וכשנתנו לו לר׳ צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא

מסורת הש״ס

(א) [בכורות מא.], (ב) [גי׳ הערוך מוסלא], (ג) [ל״ל רבה], (ד) סוכה כו:, (ה) [עיין תוספות עמוד ב׳ ד״ה לא מפני שהל׳ כן וכו׳ עד סוף הדיבור נראה שלא היה בגירסתם שתי מיצות הללו ותני עלה], (ו) [חולין קז.], (ז) [ויקרא כג], (ח) ל״ל דכבייתה, (ט) ס״א רבי יוחנן, (י) רש״ש, (כ) [וע״ע תוספות ברכות מט: סד״ה רבי מאיר],

גליון הש״ם

גמרא ר״פ לא מיבעי ליה הא דר״א. עי׳ תבואת שור יו״ד סי׳ לב סק״ה: שם וקים להו לרבנן. עיין ר״ה דף יג ע״ל:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה בגרעינתה כו׳ אי דלמא ה״ק כמוה או כגרעינתה: (ב) תוס׳ ד״ה כותבת כו׳ וגרעין בלא כותבת אם כן לימא דבשיעור הפחות:

תוס׳ ישנים

כתיב, והא כ״ע מכסי קגדל של עץ לחליצה ור״י לא פסיל ליה אלא לפי שאין רגילות לעשותו מעץ. וי״ל (דהכא) [דרב סבר] דעעמא דר׳ יוחנן בן זורי דפסיל ליה משום דתפח כתיב, אבל לא משמע הכי. ועוד אומר רבינו דאי פירוש מעגל הפתור בפשטן (כעין) [כד]פרש״י כעין מעגלים שלנו, אל״כ לא פסיל ליה רב אלא אנו כולו מפשטן או משיער דלא מגין, לא [הוי] פסול זה אלא מדרבנן, והא דקאמר תפח כתיב אסמכתא בעלמא, אבל מה״מ היה כשר לחליצה, וכן סגדל של עץ נמי דמגין. ועוד דמשמע דאם חלץ בו חליצתו כשרה מדקאמר אין חולצין בו ולא קאמר חליצתה פסולה כדמשמע בכמה דוכתי, ואי בעי רב עור דוקא אל״כ יפסול בשל עץ כדי להעמיד אסמכתא שלו דתפח, אבל עיקר הטעם דסבר לה כר׳ יוחנן בן זורי, ומתני׳ דיבמות דמכשיר ליה בשעת חליצה, ובגרייתא דסיידין דבמה אסה יוצאה דמכשיר לכתחלה פליגי בלכתחלה ודיעבד ומרוייהו כר״מ, ואי נמי מתני׳ דיבמות מיירי אף לכתחלה ואף דתני ליה בלשון דיעבד, אגב אחריתא נקט הכי. ואי הוה פי׳ תפוח בפשטן כדפר״ש שאין עור בסגדל אלא מתח הרגל וחוטין של פשתן מתוחין עליו ומופין גב הרגל איכא סברא טובא למיפסליה אפילו דיעבד, ולפירושו לא תהיה דרשה של תפח אסמכתא אלא דרשה גמורה לפסול (כולן שפשטן) [כולו של פשתן] כיון שאינו מגין, וסגדל של עץ יכול להיות כשר מה״מ כיון שהוא מגין ופשטן אינו אלא אסמכתא דתפח כתיב אינו אלא אסמכתא בעלמא. ואין לתמוה לפר״ח אי קיימא לן כרבי יוחנן בן זורי שאין רגילין לעשות של עץ ופסול לחליצה, על מה שהגו לאלון במעגל תפור מרלוועות, דהא רגילות הוא בעוד לתופרן בלרלוועות. אך לכאורה משמע דהכא כר׳ מאיר דמכשר סגדל של עץ לחליצה, דהא מתני׳ דיבמות סתמא כר׳ מאיר ותנן סתמא גבי חליצה כוותיה. מ״ר. בין לר״ם בין לר׳ יוסי **בנעל הוא.** פירש״י והני אמוראי דלעיל דלא הוי מעגל לפי שאינו מגין. וקשה דבפ׳ מצות חליצה [יבמות קב, ב] מוכחת דבסגדל של שעם לאלון. י״ל דהתם בקשה והכא בדרך. ל״ג דהוא דשעם יחידאה היא, כי היכי דאמרינן התם גבי מוק דאינו מגין כעץ ופסול מה״ת לחליצה לר׳ מאיר. אי נמי הניא דסגדל של שעם לא אקלי מיתרצא במסקנא דאתא רב[א] לאלוגי בין של עץ לבני לעיל, ור׳ יהושע בן לוי ודאי דלא כר״מ. אי נמי י״ל דכל הני אמוראי דלעיל כר׳ יוחנן בן זורי דפסיל סגדל של עץ לחליצה ודלא כר׳ מאיר, וקושיא דרמי בר חמא דמותיב עליהון לא מצי עלה דאתא רבא לאלוגי עלה במסקנא בין קב הקטיעה ובין (קב) סגדל של שעם והחומרי והולי דיקולי, (דאמור) [אלא לאמור] מיבולו של אביי ולהוכיח כי מה שמותר שעם וכל הני משום דהלכתא כר׳ יוחנן בן זורי, ולא הוצרך לפרש כר׳ יוחנן בן זורי הוא דשרי, דכיון דסתר שיעור דאביי וקיימי כר׳ יוחנן בן זורי ואיהו מיקרי רבנן בפרק מצות חליצה משום דהייהו לא הודו לו [ד]ר׳ עקיבא ומתני׳ [ליה] בלשון רבים. מ״ר. אך קשה כי לפי זה משמע דהלכה כר׳ יוחנן בן זורי ולעיל פריש״ת דהלכה כר״מ משום דסתם לן כוותיה גבי חליצה.

בגרעינתה או שלא בגרעינתה. הא דקתני מתניתין וכגרעינתה מיבעיא ליה היכי קאמר כמוהו וכגרעינתה יחד או דלמא הכי קאמר כמוה (ג) כגרעינתה: **אושלא קרי לה.** הלכך יציאה בקליפתה הוא דמקרי׳ שעורה: **קיש להו לרבנן וכו׳.** ואע״ג דכל שיעור אכילת איסור בכזית היא הני מילי היכא דכתיב׳ אכילה אבל הכא אשר לא תעונה כתיב (ד) וכל כמה דלא מיתבא דעתיה ענוי הוא: **נטלו במפה ואכלו וכו׳.** אלשה קולין נהג בו אחת שלא נטל ידיו אלא במפה כרך ידיו משוס אגיות הדעת וחוץ לסוכה אכלו ולא בירך אחריו: הא

מוסף רש״י

אוכל פחות מכביצה. מאכל פחות מכביצה (סוכה כו:). **נטלו במפה ואכלו** חוץ לסוכה **ולא בירך** אחריו. לא נטל ידיו אלא כרך במפה ידיו משוס נקיות, דקסבר פחות מכביצה לא בעי נטילת ידים ולא בעי סוכה ולא בעי ברכת המזון לאחריו, דדרים כר׳ יהודה (בברכות מט.) ואכלת ושבעת וברכת, אכילה שיש בה שביעה, והיינו כביצה, אבל לפניו בכל דהו בעי ברכה, שהרי נהנה ואסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה (סוכה שם).

רבינו חננאל

האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה חייב, ושקלי וטרו ופשוטה היא.

תוס׳ ישנים (המשך)

[חולין כד, ב] שמן וחמין שסכתני [אמי] בילדותי הס עמדו לי בזקנותי. מתני׳ מני ר׳ חנניא בן תרדיון **היא בו׳.** אי [לא] פליגי (עליה רבנן) [רבנן עליה] דר׳ אלעזר, דאלך והכלה לא ירחלו פניהם כו׳ לאפלוגי אדרבנן [נמי] אתא ותנא קמא מיירי אפילו לרבי אלעזר, אבל אי (לא) פליגי רבנן אכולהו כמו שאומר בהדיא בירושלמי [פ״א ה״ג], קאמר דמתני׳ רבי חנניא בן תרדיון הוא דשרי ליה משוס רבי אלעזר ותנא דידיה אסר ליה אפילו לרבי אלעזר, אבל כ״ע מודי [דלרבנן] מיהא אסור, אם כן אסור לכלה לרחוץ פניה כרבנן, [דרבי] אלעזר שמותי הוא ולא סבירא לן כוותיה. והא דבעי מאי טעמא אדר׳ אלעזר קאי ואע״ג דלא מפרש מאי טעמא דרבי אלעזר משום דעביה קא מהדר. וכן נראה לאין לנו לומר שאוקם הירושלמי על תלמוד שלנו כיון שאתו יסולין ליאסור, אבל מדבעא מיניה רב מרבי חייא עד אימתא מיקרי כלה, משמע שהיה שואל לענין זה, אלמא הכי הלכתא, ורפיא בידי אם מותר לכלה לרחוץ פניה מהני טעמי דפרישית.

ע״כ לעמוד קודם

כותבת גסה שאמרו כמוה ובגרעינתה. תימה לי מאי קמיבעיא ליה יותר משאר מקומות (רבנן) [דתנן] שיעור (ויתור) [זית ולא אמרינן וכגרעינתה], ובפרק כילד מברכין [ברכות לח, ב] אמרינן [כיון דשקיל] לגרעינתה, ופשיטא ליה שם הכגרעינתה נמי בעינן. וי״ל דמיבעיא ליה משוס דקתני כמוה וכגרעינתה, דמשמע ליה כמוה לבד או כגרעינתה לבד, אבל גבי זית לא תנן הכי. וא״ת א״כ מדלא תנן הכי אלא הכא, מיפשוט דכמוה או כגרעינתה דוקא קאמר. י״ל שעל זה אומר בירושלמי [פ״ח ה״ב] צריך למעך את (כולה) [חללה], והכי מיבעיא ליה מי אמרינן כמוה [או] (ו)כגרעינתה דוקא או דילמא כמוה וכגרעינתה כמו בזית בעינן. והא דתני ליה משוס (בגמטוס) צריך למעט חללה [דלריך למעט חללה בגימטוס], והכי לא שייך גבי זית. וא״ת ואמאי לא בעי בעלמא גבי זיתים וגרוגרות בלחין או ביבשין. י״ל (דזיתים) אינן אלא לחים וגרוגרת נמי אינה אלא לחה ומיהו אינה [מתקלרת] [מתמעטת] כל כך. א״נ מיבעיא ליה משוס דהכא דייק אי בלא גרעין קאמר (והכא) [והכי] נמי ביבשה קאמר. אי נמי כותבת משמע ליה לחה (דבעה) [ויבשה] וגרוגרת לא משמע אלא יבשה. כך נראה לי. **ואבלו** חוץ **לסוכה ולא בירך אחריו.** אבל לפניו בירך. ואע״ג דאית ליה כמ״ד עד כביצה [ו]לא סבירא לן כוותיה כמו שאפרש, מ״מ בהא קיי״ל כוותיה דלפניו צריך לברך ולפילו אין בו כשיעור דטעמא דאסור ליהנות מן העולם כו׳ [ברכות לה, ב] ואמרינן נמי בירושלמי דכילד מברכין [שם ה״ב] כל שאומרים אחריו ג׳ ברכות משמע, מיתיבי הרי פחות מכזית אין אומר אחריו ג׳ ברכות (ותמה) [מעתה] לא יאמרו לפניו המוציא, א״כ יעקב בר אחא לשאר מיני נגרכה, פירוש לשאר [מיני מאכל כגון מעשה קדירה וכוצא דאלרעא ופת הבאה בכיסנין איכא דלא קבע סעודתיה עלייהו, שאין אומרים אחריו ג׳ ברכות אין אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ, והא דקאמר בגדה [נב, א] לאיתויי ריחני שיעטוען ברכה לפניו ואין טעונין ברכה לאחריו [ולא קאמר פחות מכזית בכדפי׳, לפי שר״ל שיש מיני שאין טעונים ברכה לאחריהם ואע״פ שטעונים לפניהם]. מ״ר. **פחות מכביצה כו׳.** נראה לרבינו דאין הלכה כרבי יהודה דבעי לקמן [ע״ב] ובברכות [מה, א] שיעור כביצה לענין ברכה, וכן לר׳ צדוק דהכא במסקנא דסבר לה כוותיה גבי חליצה.

שיאכל כזית דגן מכלל דאי אכל שמעון בן שטח כזית דגן שפיר עבד שהוציא המלך והמלכה אע"פ שמסתמא הס אכלו כדי שבעון והוא אכל שיעורא דרבנן והיכי אתי דרבנן ומפיק לאורייתא כדפריך בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) גבי קטן היכי מפיק אחרים ידי חובתן יש לומר דלא דמי דגדול אפילו לא אכל כלל ראוי הוא להוציא אחרים ידי חובתן מדאורייתא וכן פרש"י התס: [1] **לא מפני שהלכה כן בו'.** אין זה במשנה אלא גמרא פריך עלה התס בפרק היסן (סוכה דף כו:) ומשני לה הכי הלכך מייתי לה הכא בהאי לישנא כאילו שנוי כן במתניתין: **הא כביצה בעי סוכה.** בפרק היסן (שם דף כז.) פריך מינה לרב יוסף ואביי דאמרי אוכלין עראי חוץ לסוכה ומפרש רב יוסף תרתי תלת ביעי ואביי מפרש כדקא טעיס בר בי רב ואזיל לכלה ומשני לא הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה ולא משתרי במפה דחיישינן דילמא נגע כדאמר בפר' כל הבשר (חולין דף קז:) ותימה והא רבי לדוק כהן הוה ואמר בפרק כל הבשר (שם) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות יש לומר דלא התירו מפה [2] אלא לאוכלי תרומה בשעת אכילת תרומה דזהירי ביה טפי אבל לא התירו לאוכלי טהרות אפילו כהנים האוכלין על טהרת תרומה והכא לאו תרומה הוה[3]:

מיני תרגימא. בפ' היסן (סוכה דף כז.) גבי אם השליש י"ד סעודות שחייב אדם לאכול בסוכה במיני תרגימא יצא פרש"י כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין והכא משמע דמיני תרגימא לאו פירות היינהו ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שבת מדאמר הכא אם השליש במיני תרגימא יצא דשאני התם דילפינן להו [4] מדכתב תלתא זימנין היום גבי מן שהוא במקום פת ואפילו אי הוה אמרינן דנפיק בג' סעודות במיני תרגימא כמו גבי סוכה מכל מקום בפירי לא נפיק דלא מהני נמי בסוכה: **לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה.** תימה וניתא שאור בכזית וחמץ כגרוגרת דנפיקא כדמשמע ריש פרק המניח (שבת דף לא.) גבי זרק כזית תרומה לגבי טמא דפריך אי לענין שבת כגרוגרת בעינן ולא סגי בכזית וכותבת סתמא הוא כביצה או מעט פחות מכביצה כדמשמע בשמעתא ואילו גרוגרת הויא בגיר טובא מכביצה כדמשמע בעירובין בפרק חלון (דף פ:) כמו שאפרש בסמוך ושמא יש לומר כיון דאפיקתיה מכזית אוקמינן אשיעורא דיום הכפורים מכאן קשה דקאמר בסמוך דחמץ בכותבת לאו היינו בכותבת הגסה דיום הכפורים ואפילו הכי מספקא ליה אי חמץ בכותבת הוי כביצה או לא אמאי מספקא ליה פשיטא דהוי כביצה דמכדי בית שמאי אשיעורא דנפיש מכזית מהדרי נוקמה אכגרוגרת ויש לומר דלא מיסתבר להו לאוקמה אכגרוגרת משום דאית להו דרשה דר' חנן דאמר בפרק קמא דסוכה (דף ה:) ודעירובין (דף ד.) ארץ חטה ושעורה וגו' כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ודריש תאנה דקרא להוצאת שבת כלתנן כגרוגרת להוצאת שבת ולא מסתבר להו לאוקמה קרא דתאנה להוצאה ולאכילה אלא הכל להוצאה והוצאה לאו חד עניינא להכי מוקמי להו בכותבת דנפקא לן מדבש דההוא קרא דהיינו דבש תמרים בכותבת הגסה ביום הכפורים דהיינו מידי דאכילה ומיניה נמי גמרינן חמץ בכותבת ואפילו מאן דבעי למימר בסמוך דחמץ לאו בכותבת הגסה מכל מקום שפיר גמרינן מינה תרוייהו דלא מסרן הכתוב אלא לחכמים גבי יום הכפורים בגסה משערינן דבהכי מיתבא דעתיה וגבי חמץ בכותבת בינונית ולא בגסה שלא יהא מופלג יותר מדאי משאור ואף על גב דפריך נוקמה אכביצה אף על גב דלא כתב בההוא קרא בזה אין לחוש דהא בכעדשה נמי לא כתב בההוא קרא אבל בכגרוגרת לא מוקמינן דלא מוקמינן תאנה דקרא באכילה והוצאה כדפריסית ועוד בכביצה מוקמינן שפיר כיון דהיינו שיעור אוכל הנאכל בבת אחת אבל בכגרוגרת ליכא טעמא כולי האי תימה לי אמאי לא קאמר דבהלכה למשה מסיני פליגי דקיימא לן שיעורין הלכה למשה מסיני מר סבר הכי גמירי שאור בכזית וחמץ בכותבת ומר סבר דהכי גמירי זה וזה בכזית והשתא לא מיקשי ליה ליתני כביצה ויש לומר דבפרק קמא דביצה (דף ז:) מוכחי דבקראי פליגי דטעמא דבית שמאי לאו מכח הלכתא דמייתי התם ברייתא דתניא ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור זה הוא חילוק שבין ב"ש וב"ה שבית שמאי אומרים שאור בכזית וכו' ומדמייתי קרא ש"מ דמכח קראי קא דרשי ליכתוב רחמנא שאור ולא בעי חמץ:

עונשין

הא כביצה בעי סוכה. אלמא שתי כותבות דאמרן לעיל לא שהלכה כן פחותות הן מכביצה: **שתי כותבות בגא גרעינן.** שאכלן רבן גמליאל בסוכה ואמרו עליהו לא שהלכה כן: **תרי קבי דתמרי.** בגרעינהון הוו קבא דקשייתא: **וסריה.** יש בהן קב גרעינין ויותר אלמא הגרעין יותר מן הכותבת וסריה לשון עודף כמו תסרח על אחורי המשכן (שמות כו): **אם השליש.** י"ד סעודות שאדם חייב לאכול בסוכה לדברי רבי אליעזר במסכת סוכה: **תרגימא.** ליפמן: **שאור בכזית.** לענין כל ירלאה וכל ימצא: **שיעורו של זה לא כשיעורו של זה.** על כרחך דחמץ נפיש מכזית ולהכי כתב שאור דאי לא כתביה לא כתביה וגמר מחמץ הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא מיחייב עליה אלא בשיעורא רבה להכי כתביה רחמנא לחיובא אכזית דאילו בפחות מכזית ליכא למימר דלא תהא רליה חמורה מאכילה דסתם אכילה בכזית על כרחך החמור בכזית והקל ביותר מכזית: **מכדי בית שמאי.** לא אמרו ככותבת אלא משום דבעו שיעור חמץ טפי משל שאור שהוא בכזית מדאיצטריך קרא למכתביהו ואם מצאו שיעור פחות מככותבת והוא יתר על כזית היו משערין בו ואם כביצה פחותה מככותבת ליתני כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו ליתני כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו לימא מסייע ליה [6] לפיכך אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה ליתני פירות מאי מיני תרגימא פירות ואיבעית אימא באתרא דלא שכיחי פירי רב זביד אמר [2] כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה דתנן [3] בית שמאי אומרים שאור בכזית חמץ בככותבת [4] והוינן בה מ"ט דב"ש נכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה אסור בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן מדפלגינהו רחמנא לימדה לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה שאור בכזית וחמץ בככותבת ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה מכדי ב"ש אשיעורא דנפיש מכזית קא מהדרי ליתני כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו ניתני כביצה אלא לאו שמע מינה כותבת פחותה מכביצה ממאי דילמא לעולם אימא לך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה [5] הא סתמא כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו [6] [7] וחדא מינייהו נקט אלא מהכא [8] עד כמה מזמנין [9] עד כזית דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר עד כביצה במאי קא מיפלגי ר' מאיר סבר [10] ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ור' יהודה סבר [1] ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואי זה זה כביצה ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא כביצה שבועי משבעא דעתא לא מיתבא אלא לאו שמע מינה כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה כביצה משבעא ככותבת מיתבא דעתיה תניא רבי אומר כל

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהלכות סוכה הל' ו טוש"ע א"ח סי' תרלט סעיף ב:

לה ב מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הלכה ח סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף א:

לו ג מיי' פ"ה מהלכות ברכות הלכה ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן קפד סעיף ו וסי' קלו סעיף ד:

רבינו חננאל

ואוקמוה דככותבת הגסה פחותה מכביצה היא ויתובי מיתבא דעתיה, אבל שבועי לא משבעה.

תוס' ישנים

[כו, ב], אלא קיי"ל כר"מ דאמר בכזית. ואע"ג דאמריגן במי שהוציאוהו [עיקובין מו, ב] רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, הכא הלכה כר"מ דקים ליה לרבי יוחנן בשיטתיה, דאמרינן] בפ' כילד מברכין [ברכות לח, ב] אני רואה את ר' יוחנן שאכל כזית מלוח ובירך עליו תחלה וסוף, (דאמרי') [ואמרינן] נמי התם [שם, א] אין מוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן. ובמקום שנהגו [פסחים מט, ב] מיכא לאמלן דאמר מוחלפת השיטה על הא דפריך ממשנה דלקמן על ההיא דמקום שנהגו ועד כמה מחוברין כו', ואי הייט [אומרים דמוחלפת] הך דהכא אתי שפיר דרבי יהודה אית ליה כזית ואפילו [לאביי] דלא מחלף לה התם, מ"מ אהאי פיסוקא לא אסכמן דפליגי') דבכל מיינס של פת מברכין לאחריו בכזית, ואע"פ שלענין יום הכפורים בעינן כותבת. וכן פסק בשאילתות דרב אחאי גאון פרשת והיה עקב דהלכה כרב אחאי בכזית. וכן לענין שתיה נמי אומר רבינו שם להתמיר ולברך על היין אפילו שתה פחות ממלא לוגמיו, ואע"ג דלענין יוה"כ בעינן מלא לוגמיו, לענין ברכת היין לא בעינן הכי כמו שפירשתי לענין אכילה, וגם בטעמיה דמיהם אמריגן בערבי פסחים [קז, ב] דבליר מרביעית סגיא. ואפילו למאן דאמר דאכילה בכביצה, יכול [לומר כן] בשמייה. מ"כ.

ע"כ מעמוד קודם

הא כביצה בעי סוכה ואי ס"ד כו'. תימה לי מאי קושיא מ"מ לעולם אימא לך [דכותבת] גדולה מכביצה ולא תידוק הא כביצה בעי סוכה, אלא הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה, דהכי דייקינן בסוכה פ' היסן [כז, ב] על אביי ורב יוסף דאמרי התם אכילת עראי דסוכה תרתי תלת ביעי אי כדעביס בר בי רב ועייל לכלה דהייט טובא יותר מכביצה. ושמא ניחא (ליגמא) [ליה לשויי] בגלאו הכי. מיני תרגימא נמי פירי נינהו. אבל מעיקרא [נמי למימר] שאין קולא מיני תרגימא אלא מעשה קדירה ויש [בו] מתמשת מיינס כדאמרינן בתוספתא [דבכרכות פ"ד] הביאו לפניו מיני תרגימא מברך עליו בורא מיני מזונות, והייט לפי שיש בו מה' מיינס כדאמרינן בכילד מברכין [ברכות לו, ב]. ודלא כפירוש רשב"ם שפירש בערבי פסחים [קז, ב] מיני פירות ובשר בלא לחם [ד]בגלאו הכי קאמר כמו שפירשתי. **מאי מיני תרגימא נמי פירי הוא.** ואע"ג דפירי לא בעינן ברכה, מ"מ יכול להשלים י"ד סעודות של סוכה במיני תרגימא. ומכאן הביאו רבינו שלמה ורבינו יונקב ראיה דאם השלים סעודה שלישית של שבת במיני תרגימא יצא, והייט נמי פירי, מיהו נראה (דרשאו פר של יוה"כ) [דפורס מפה ומקדש דהפקרה של ערב יו"ט] [פסחים פ"י ה"א] לא סגי במיני תרגימא כיון שצריך לקדש על היין בכיסתו ג). **ליתני כביצה.** ונקשה מ"מ אפילו [נפיש] כביצה מכותבת נמי מיקשי לן, כיון (דכ"ש) [דב"ש] משיעורא דנפיש מכזית (ליהדרו ולימרו) [מהדרי, ליימרו] דגרוגרת [דזוטר] מכותבת. י"ל דגרוגרת ליכא טעמא דיותר דעתיה ולהכי נקטו כביצה דאיכא יותר דעתא אי בכותבת כדאמרינן הכא, אבל בשאר שיעורי ליכא יותר דעתא. **ואי נמי בהדדי נינהו ליתני כביצה.** הך קושיא איכא נמי דאשמעתא ולא פריך על ההיא אלא משום דאיכא פירכא אחריתי. אי נמי הכא לא הוה מצי למיפרך (נמי) [נימא] כביצה, דאשמועינן מיהא הכא דבכותבת (איהו) [איכא] יותר דעתא, וגם צריך למעבד [אלגה] כדאמר בירושלמי כו' עד דאייתו ליה כסא (דחמרא) [אחריתא] ואיתמי ואמר רבא שמעון בן שטח לגרמיה דעבד לעולם אינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן, משמע הא אם אכל כזית מוציא יצא וחביריו שאכלו הרבה, והיכי מצי מפיק כיון שלא אכל אלא שיעור דרבנן. ואומר רבינו דודאי כמי שמתו (אי) מייתי שלא אכל הקטן אלא שיעורא דרבנן ואיכא תרתי דרבנן, ואין יכול להוציא הגדול שאכל הרבה. אי נמי אי אכלו הקטן והגדול הרבה לא יפטרנו הקטן, אבל התם מיירי שאכל הקטן הרבה והגדול לא אכל אלא כזית דכולהו אינו אלא מדרבנן, אבל שמעון בן שטח שהיה גדול, היה יכול להוציא אחרים. [והר"ר יעקב מקורביל היה אומר] דמן התורה הוי שיעורא בכזית ושיעור פחות מכזית הוי מדרבנן בבריה כגון גרגיר ענב אחד, אבל פחות מכזית ומכביצה בדבר שאינו בריה, א"ל לברך עליו, ומביא(ין) ראיה מהירושלמי [ברכות פ"ו ה"ב] דקאמר ר' יוחנן אכל זית וזירק עליו תחילה וסוף ופריך עלה והלא חסר גרעין, ומתרץ שריא) [ההיא] שהיא בריה, והתלמוד שלנו מיירי [ב]ענין אחר בברכות [לח, ב], משמע מיהא מדרבנן צריך לברך אפילו פחות מכזית בבריה. ואין נראה לרבינו לומר כן דהא ליתנא דולא ישא פניס כו' שהן מדקדקין עצמן עד כזית ועד כביצה משמע שהוא מדרבנן בדפרישית. ג)

ג) עיין בפסחים ק"ל ע' תוד"ה טעימו מידי וכן יש להגיה כאן. ועי' ש"י. ד) עיין בתו"י בברכות ובתו' שלפנינו שם מבואריס הדברים יותר. ועי' ש"י.

מסורת הש"ס

א) סוכה כז. ע"ש, ב) ביצה ב. עדיות פ"ד מ"ש, ג) ביצה ז., ד) [יבמות מח: וש"נ], ה) פסחים מט: ברכות מה., ו) [ברכות מט: פסחים מט:], ז) [שיך לעמוד א], ח) [עי' תוס' סוכה כז. ד"ה הא כביצה ותוס' חולין קז. ד"ה מאי לאו], ט) [שבת קיז:].

תורה אור השלם

1. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:
דברים ח י

גליון הש"ס

גמ' **הא סתמא כביצה.** מדברי תוס' ד"ה לומר מבואר דהיה להם הגירסא הא סתמא פחות מכביצה: **תוס'** ד"ה **הא כביצה.** אלא לאוכלי תרומה בשעת אכילת תרומה. עיין טורי אבן תגיגה כד ע"ב ד"ה ל"ל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי נמי כי הדדי נינהו חדא מינייהו נקטו כל"ל:

מוסף רש"י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. להכי לא יליף שאור ממחץ, משום דחמץ בככותבת, דלא מימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ושאור נמי בככותבת, להכי כתביה בהדיא לשעורא דבשיעורא זוטא ושעורא רבה, ולהכי נקטו כותבת, דבהכי הוי יתורי דעתא, אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני (ביצה ז:). עד כמה מזמנין. שלשה שאכלו כאחת דתנן חייבין לזמן ואין רשאין ליחלק (פסחים מט:) כמה יאכל עמהם ויתחייב עמהם בזימון, ונפקא מינה לחוליאם ידי חובתן אם יתנו לו הכוס לברך (ברכות מה.). **ואכלת ושבעת.** מהאי קרא נפקא לן ברכת המזון בברכות (פסחים מט:).

תוס' ישנים (המשך)

[פ"ח ה"ב], ולהכי פריך ליה התם דבהא לא אשמועינן מידי. גרלאה [לי]. **עד כמה מזומנין** עליו עד כזית **רבי יהודה** כו' **עד ואכילה בכזית.** גרלאה לרבינו דהני קראי ליתנהו אלא אסמכתא בעלמא, דמן התורה שביעה בעינן (כדאמרינן בעלמא) כדאמרינן בברכות [ב, ב] והן מדקדקין בעצמן עד כזית ועד כביצה, ואמריגן נמי בפרק מי שמתו (שם) גבי בן מבדר לאביו ואמה מברכינן לבעלה) עד כגון דאכל שיעורא דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן, ופירש רש"י שלא אכל [אלא] כזית, ועוד נ"ל דאיה מדאמרינן לעיל שהעלו לו לר' לדוק פחות מכביצה ולא בירך אחריו, (ואי מן התורה מייירי דה"ה פחות מכזית לר"מ) [וה"ה פחות מכזית לר' מאיר], ואי מן התורה מייירי איזה שיעור יהיה מדרבנן (והוא) [דהא ר' לדוק] לא בירך כלל. וא"ת מדאמר בפרק שלשה שאכלו [שם מח, א] יצאי מלכא [ומלכתא] כרוכו ריפתא

מיני תרגימא. בפרק המניח (מנחות לה.) אמר רב אשי מיני תרגימא אינשי תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא וסריה רבא אמר התם היינו טעמא משום דהוו ליה פירי [7] ופירי לא בעו סוכה מיתיבי אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום אכילת עראי חוץ לסוכה אכילת עראי אין אכילת קבע לא אימא אכלנום כאכילת עראי חוץ לסוכה איבע"א אכלנום אכילת קבע ואכלנו פת אכילת עראי בהדייהו חוץ לסוכה לימא מסייע ליה [6] לפיכך אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה ליתני פירות מאי מיני תרגימא פירות ואיבעית אימא באתרא דלא שכיחי פירי רב זביד אמר [2] כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה דתנן [3] בית שמאי אומרים שאור בכזית חמץ בככותבת [4] והוינן בה מ"ט דב"ש נכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה אסור בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן מדפלגינהו רחמנא לימדה לך שיעורו

לא מפני שהלכה כן בו'. אין זה במשנה אלא גמרא פריך עלה התס בפרק היסן (סוכה דף כו:) ומשני לה הכי הלכך מייתי לה הכא בהאי לישנא כאילו שנוי כן במתניתין: **הא כביצה בעי סוכה.** בפרק היסן (שם דף כז.) פריך מינה לרב יוסף ואביי דאמרי אוכלין עראי חוץ לסוכה ומפרש רב יוסף תרתי תלת ביעי ואביי מפרש כדקא טעיס בר בי רב ואזיל לכלה ומשני לא הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה ולא משתרי במפה דחיישינן דילמא נגע כדאמר בפר' כל הבשר (חולין דף קז:) ותימה והא רבי לדוק כהן הוה ואמר בפרק כל הבשר (שם) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות יש לומר דלא התירו מפה [2] אלא לאוכלי תרומה בשעת אכילת תרומה דזהירי ביה טפי אבל לא התירו לאוכלי טהרות אפילו כהנים האוכלין על טהרת תרומה והכא לאו תרומה הוה[3]:

מיני תרגימא. בפ' היסן (סוכה דף כז.) גבי אם השליש י"ד סעודות שחייב אדם לאכול בסוכה במיני תרגימא יצא פרש"י כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין והכא משמע דמיני תרגימא לאו פירות היינהו ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שבת מדאמר הכא אם השליש במיני תרגימא יצא דשאני התם דילפינן להו [4] מדכתב תלתא זימנין היום גבי מן שהוא במקום פת ואפילו אי הוה אמרינן דנפיק בג' סעודות במיני תרגימא כמו גבי סוכה מכל מקום בפירי לא נפיק דלא מהני נמי בסוכה:

לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. תימה וניתא שאור בכזית וחמץ כגרוגרת דנפיקא כדמשמע ריש פרק המניח (שבת דף לא.) גבי זרק כזית תרומה לגבי טמא דפריך אי לענין שבת כגרוגרת בעינן ולא סגי בכזית וכותבת סתמא הוא כביצה או מעט פחות מכביצה כדמשמע בשמעתא ואילו גרוגרת הויא בגיר טובא מכביצה כדמשמע בעירובין בפרק חלון (דף פ:) כמו שאפרש בסמוך ושמא יש לומר כיון דאפיקתיה מכזית אוקמינן אשיעורא דיום הכפורים מכאן קשה דקאמר בסמוך דחמץ בכותבת לאו היינו בכותבת הגסה דיום הכפורים ואפילו הכי מספקא ליה אי חמץ בכותבת הוי כביצה או לא אמאי מספקא ליה פשיטא דהוי כביצה דמכדי בית שמאי אשיעורא דנפיש מכזית מהדרי נוקמה אכגרוגרת ויש לומר דלא מיסתבר להו לאוקמה אכגרוגרת משום דאית להו דרשה דר' חנן דאמר בפרק קמא דסוכה (דף ה:) ודעירובין (דף ד.) ארץ חטה ושעורה וגו' כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ודריש תאנה דקרא להוצאת שבת כלתנן כגרוגרת להוצאת שבת ולא מסתבר להו לאוקמה קרא דתאנה להוצאה ולאכילה אלא הכל להוצאה והוצאה לאו חד עניינא להכי מוקמי להו בכותבת דנפקא לן מדבש דההוא קרא דהיינו דבש תמרים בכותבת הגסה ביום הכפורים דהיינו מידי דאכילה ומיניה נמי גמרינן חמץ בכותבת ואפילו מאן דבעי למימר בסמוך דחמץ לאו בכותבת הגסה מכל מקום שפיר גמרינן מינה תרוייהו דלא מסרן הכתוב אלא לחכמים גבי יום הכפורים בגסה משערינן דבהכי מיתבא דעתיה וגבי חמץ בכותבת בינונית ולא בגסה שלא יהא מופלג יותר מדאי משאור ואף על גב דפריך נוקמה אכביצה אף על גב דלא כתב בההוא קרא בזה אין לחוש דהא בכעדשה נמי לא כתב בההוא קרא אבל בכגרוגרת לא מוקמינן דלא מוקמינן תאנה דקרא באכילה והוצאה כדפרישית ועוד בכביצה מוקמינן שפיר כיון דהיינו שיעור אוכל הנאכל בבת אחת אבל בכגרוגרת ליכא טעמא כולי האי תימה לי אמאי לא קאמר דבהלכה למשה מסיני פליגי דקיימא לן שיעורין הלכה למשה מסיני מר סבר הכי גמירי שאור בכזית וחמץ בכותבת ומר סבר דהכי גמירי זה וזה בכזית והשתא לא מיקשי ליה ליתני כביצה ויש לומר דבפרק קמא דביצה (דף ז:) מוכחי דבקראי פליגי דטעמא דבית שמאי לאו מכח הלכתא דמייתי התם ברייתא דתניא ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור זה הוא חילוק שבין ב"ש וב"ה שבית שמאי אומרים שאור בכזית וכו' ומדמייתי קרא ש"מ דמכח קראי קא דרשי ליכתוב רחמנא שאור ולא בעי חמץ:

עונשין

הא כביצה בעי סוכה. אלמא שתי כותבות דאמרן לעיל לא שהלכה כן פחותות הן מכביצה: **שתי כותבות בגא גרעינן.** שאכלן רבן גמליאל בסוכה ואמרו עליהו לא שהלכה כן: **תרי קבי דתמרי.** בגרעינהון הוו קבא דקשייתא: **וסריה.** יש בהן קב גרעינין ויותר אלמא הגרעין יותר מן הכותבת וסריה לשון עודף כמו תסרח על אחורי המשכן (שמות כו): **אם השליש.** י"ד סעודות שאדם חייב לאכול בסוכה לדברי רבי אליעזר במסכת סוכה: **תרגימא.** ליפמן: **שאור בכזית.** לענין כל ירלאה וכל ימצא: **שיעורו של זה לא כשיעורו של זה.** על כרחך דחמץ נפיש מכזית ולהכי כתב שאור דאי לא כתביה וגמר מחמץ הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא מיחייב עליה אלא בשיעורא רבה להכי כתביה רחמנא לחיובא אכזית דאילו בפחות מכזית ליכא למימר דלא תהא רליה חמורה מאכילה דסתם אכילה בכזית על כרחך החמור בכזית והקל ביותר מכזית: **מכדי בית שמאי.** לא אמרו ככותבת אלא משום דבעו שיעור חמץ טפי משל שאור שהוא בכזית מדאיצטריך קרא למכתביהו ואם מצאו שיעור פחות מככותבת והוא יתר על כזית היו משערין בו ואם כביצה פחותה מככותבת ליתני כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו לימא מסייע ליה לפיכך אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה ליתני פירות מאי מיני תרגימא פירות ואיבעית אימא באתרא דלא שכיחי פירי רב זביד אמר [2] כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה דתנן [3] בית שמאי אומרים שאור בכזית חמץ בככותבת [4] והוינן בה מ"ט דב"ש נכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה אסור בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן מדפלגינהו רחמנא לימדה לך שיעורו

מסורת הש"ס

[6] סוכה כז. ע"ש, [7] ביצה ב. עדיות פ"ד מ"ש, [8] ביצה ז., [9] [יבמות מח: וש"נ], [10] פסחים מט: ברכות מה., [1] [ברכות מט: פסחים מט:], [2] [שיך לעמוד א], [3] [עי' תוס' סוכה כז. ד"ה הא כביצה ותוס' חולין קז. ד"ה מאי לאו], [4] [שבת קיז:].

תורה אור השלם

1. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:
דברים ח י

גליון הש"ס

גמ' **הא סתמא כביצה.** מדברי תוס' ד"ה לומר מבואר דהיה להם הגירסא הא סתמא פחות מכביצה: **תוס'** ד"ה **הא כביצה.** אלא לאוכלי תרומה בשעת אכילת תרומה. עיין טורי אבן תגיגה כד ע"ב ד"ה ל"ל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי נמי כי הדדי נינהו חדא מינייהו נקטו כל"ל:

מוסף רש"י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. להכי לא יליף שאור ממחץ, משום דחמץ בככותבת, דלא מימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ושאור נמי בככותבת, להכי כתביה בהדיא לשעורא דבשיעורא זוטא ושעורא רבה, ולהכי נקטו כותבת, דבהכי הוי יתורי דעתא, אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני (ביצה ז:). עד כמה מזמנין. שלשה שאכלו כאחת דתנן חייבין לזמן ואין רשאין ליחלק (פסחים מט:) כמה יאכל עמהם ויתחייב עמהם בזימון, ונפקא מינה לחוליאם ידי חובתן אם יתנו לו הכוס לברך (ברכות מה.). **ואכלת ושבעת.** מהאי קרא נפקא לן ברכת המזון בברכות (פסחים מט:).